

bind s. 291–311, i 2. bind anbragt som fodnoter), i hvilke der kort og koncist bringes relevante oplysninger om personer og begreber samt henvisning til de af Augustin citerede tekster. Indledningsvis findes en samlet oversigt over kapiteloverskrifter, hvilket giver læseren en orientering i værkets opbygning. Endelig bringes register over citater samt en navneliste. Den latinske tekst er oversat til et letflydende og forståeligt dansk; problemerne med de mange ordspil er løst enten ved i parentes at angive det latinske ord eller ved en forklaring i noter. Man kunne have ønsket sig henvisning til supplerende litteratur, som gav en bredere introduktion til Augustin selv og mere specifikt til værket (fx. L. Grane: Augustin. København 1968; T. Damsholt: Augustins gudsstat, Tidehverv 1968, genoptrykt i Tidernes Aften, København 1980, s. 7–28). Formodentlig bringes i sidste bind en litteraturliste, men i betragtning af den årrække, som udgivelsen kan forventes at strække sig over, kunne man godt allerede i 1. bind have givet læseren disse henvisninger.

Dalsgaard Larsen har et stort kendskab til Augustins tankegang og kulturelle omgivelser (se desuden hans disputats: Menneske og Samfund. Studier i det antropologiske grundlag for samfundstænkningen hos Augustin. Teologiske Studier 10. Århus 1982). I indledningen til 1. bind, som er næsten ordret identisk med omtalen af værket i disputatsen (jf s. 330–336), diskuteres oversættelsen af værkets titel (s. 10–14). Med rette indtager disse overvejelser en central plads, da valget heraf samtidig indebærer en tolkning af Augustins værk. Oversættelsen »stat« afvises, da dette giver associationer til noget administrativt-institutionelt, i stedet vælges »stad«, da det kan vise hen til tanken om Guds folk. Det skal dog her bemærkes, at alle lettere ville kunne forstå vigtigheden af at diskutere Augustins brug af ordet *civitas*, hvis Dalsgaard Larsen forinden havde oplyst værkets latinske titel.

Augustin beskriver sit arbejde med *De Civitate Dei* som stort og vanskeligt (1. bog, indledning), og tilsvarende ord vil Dalsgaard Larsen antagelig også anvende om sit oversættelsesarbejde, men set fra læserens synsvinkel har resultatet i høj grad været besværet værd.

Merete Harding

The Christianization of Scandinavia. Report of a Symposium held at Kungälv, Sweden 4–9 August 1985. Edited by BIRGIT SAWYER, PETER SAWYER, IAN WOOD. Alingsås, Viktoria Bokförlag, 1987. xiv, 130 sider. 3 kort. 100 skr.

»The Christianization of Scandinavia« er en rapport fra et tværfagligt symposium om omvendelsen af Skandinavien. Foruden diskussionsreferater indeholder bogen de for en sådan rapport nødvendige fortegnelser over deltagere, sessionsemner og diskussionsledere, oplæg på et forudgående seminar osv. Hovedsagen – og det der berettiger udsendelsen af en egentlig bog, endda med en ret prætentios titel – er imidlertid tre store artikler, der i hvert fald kronologisk søger at dække hele processen, samt en afsluttende, meget fyldig bibliografi.

»Christians and pagans in ninth-century Scandinavia« af Ian Wood er en særdeles spændende undersøgelse af Rimberts »Vita Anskarii«, hvor forfatteren bevidst ikke fokuserer på kildens egen hovedperson, Ansgar. Derimod prøver han

så at sige at se bag om teksten, at afdække de politiske, sociale og religiøse strukturer i forholdet mellem Frankeriget og Skandinavien i det 9. århundrede. Og det betones, at dette forhold var meget mere nuanceret end det skarpe modsætningsforhold mellem hedenskab og kristendom, man normalt forestiller sig.

Peter Sawyer følger i »The process of Scandinavian Christianization in the tenth and eleventh centuries« den videre kristianiseringsproces. Det ligger i sagens natur, men giver hans artikel et mere traditionelt anstrøg, at vægten her er forskudt fra det strukturelle til det institutionelle: omvendelsen af de skandinaviske konger, de første biskopper i Norden osv.

Med Birgit Sawyers »Scandinavian Conversion Histories« når vi så frem til 12. og 13. århundrede og en helt ny tematik: omvendelsesprocessen som et problem for tidens stærkt nationale historieskrivning. Saxo søger at fastslå, at omvendelsen sker uafhængigt af tyskerne; den svenske legendedannelse er mest interesseret i at vise, at den sker uafhængigt af danskerne; i den islandske tradition bliver overgangen til kristendommen en rent islandsk beslutning, som den norske konge intet har med at gøre. De danske, islandske, norske og svenske beretninger om omvendelsen blev alle produceret for at tjene samtidige, nationalpolitiske formål, og de var alle mere eller mindre afhængige af Adam af Bremen, der som bekendt har sin helt egen tendens: for ham er omvendelsen af Skandinavien de hamborg-bremenske ærkebispers værk! En ganske elegant artikel, med en vigtig metodisk pointe: inden man rekonstruerer et historisk hændelsesforløb, må man først dekonstruere de kilder, der beskriver den. Man må så bære over med, at der stort set blot er tale om en oversættelse af en allerede trykt artikel, der findes på svensk i festskriftet til Curt Weibulls 100 års-dag. Nu er den i hvert fald tilgængelig også for et ikke-nordisk publikum i en sammenhæng hvor den følger sig smukt ind.

Der formuleres en række nye tanker i de tre artikler, og det fremgår klart, at disse til dels er inspireret af diskussionerne på symposiet og det forudgående seminar. Og diskussionsreferaterne er bestemt heller ikke uden interesse. De giver en udmærket introduktion til de relevante problemstillinger, de viser værdien af en tværfaglig tilgang til emnet og de peger på en række spændende paralleller fra andre omvendelsesprocesser, f.eks. i den tredje verden. Lige så vigtigt er det dog, at diskussionsreferaterne fremhæver, hvor vi *ikke* ved noget, hvor der er behov for yderligere forskning og for at tage nye problemstillinger op. Det påpeges f.eks. gang på gang, at vi ved alt for lidt om den nordiske religion *før* kristendommens komme. I sammenhæng hermed må også nævnes efterlysningen af en mentalitetshistorisk tilgang til omvendelsesprocessen. Alt i alt: en statusopgørelse, der peger fremad.

Per Ingeman

BJARNE FIDJESTØL: Det norrøne fyrstediktet. Universitetet i Bergen, Nordisk institutts skriftserie 11. Øvre Ervik, Alvheim & Eide, 1982. 279 s.

Den nordiske skjaldedigtning blomstrede som en international forskningsgren i sidste halvdel af 19. årh., men der har nu længe været ret stille herom. Det er derfor glædeligt, at en norsk filolog af høj standard netop har valgt de gamle